

PWYLLGOR CRAFFU GWASANAETHAU OEDOLION A CHYMUNEDOL

DYDD LLUN, 20 TACHWEDD 2023

Yn Cynghorydd Taylor(Cadeirydd)

bresenol:

Cynghorwyr Ahmed, Ahmed, Ash-Edwards, Boes, Lent, Lewis,
Littlechild a/ac McGarry

17 : YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB

Doedd dim.

18 : DATGAN BUDDIANNAU

Doedd dim.

19 : COFNODION

Cytunwyd bod cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 18 Medi 2023 yn gofnod cywir a chawsant eu llofnodi gan y Cadeirydd.

20 : ARGYFWNG DIGARTREFEDD - BRIFFIO

Rhoddwyd gwybod i'r Aelodau fod yr eitem hon yn ceisio archwilio'r sefyllfa bresennol a'r atebion posibl i leddfu'r pwysau a chefnogi pobl yng Nghaerdydd.

Ar gyfer yr eitem hon, croesawodd y Cadeirydd:

- Y Cynghorydd Lynda Thorne - Aelod Cabinet dros Dai a Chymunedau
- Jane Thomas – Cyfarwyddwr Oedolion, Tai a Chymunedau
- Helen Evans - Cyfarwyddwr Cynorthwyol, Tai a Chymunedau
- Dave Jaques - Cyfarwyddwr Cynorthwyol dros Ddatblygu ac Adfywio
- Matt Evans - Rheolwr Gweithredol, Llety â Chymorth ac Asesu
- Gareth Jones – Arweinydd Gweithredol Strategol De-ddwyrain Cymru yn y Wallich
- Richard Edwards - Prif Weithredwr Huggard

Cyn y datganiad gan yr Aelod Cabinet a'r cyflwyniad, diolchodd y Cadeirydd i swyddogion am drefnu ymweliad diweddar y Pwyllgor i weld llety digartrefedd.

Gwahoddwyd yr Aelod Cabinet i wneud datganiad agoriadol, lle nododd raddfa'r dasg dan sylw a'r anhawster o ran dod o hyd i atebion. Diolchodd i'r swyddogion am eu gwaith i gyflwyno'r cynigion hyn i leddfu'r mater, ac eiriolodd feddwl y tu allan i'r bocs. Rhoddodd Swyddogion gyflwyniad, cyn gofyn i'r Aelodau am eu sylwadau, arsylwadau a chwestiynau.

Yn ystod y cyflwyniad, tynnodd swyddogion sylw at y cynnydd mewn llety dros dro ac â chymorth o ansawdd da cyn ac yn ystod y pandemig, yn ogystal â gwella gwasanaethau cymorth, gan arwain at lefelau isel iawn o gysgu allan. Roedd y dull

'Neb Wedi'i Arael Tu Allan', sy'n rhan bwysig o ymateb y pandemig, wedi adeiladu disgwyliad y byddai gwasanaethau'n parhau i ddarparu llety dros dro i bawb hyd yn oed pan nad oedd dyletswydd gyfreithiol i wneud hynny.

Ond clywodd yr Aelodau fod Caerdydd bellach yn profi argyfwng tai oedd yn rhoi pwysau eithriadol ar wasanaethau digartrefedd. Er bod gan y ddinas gyflenwad da o unedau llety dros dro (cyfanswm o 1,699), roedd pob un ohonynt yn llawn, ac roedd 28 yn fwy o deuluoedd yn mynd i lety na'i adael i gartrefi parhaol bob mis. Roedd rhestrau aros cyfun wedi cynyddu â 150% ers 2021 ac roedd nifer y bobl sengl a oedd yn cyflwyno ar gyfer llety brys wedi cynyddu i 88 y noson. Roedd nifer y bobl oedd yn cysgu ar y stryd wedi cynyddu i 43, a gyda 8,000 o bobl ar y rhestr aros tai, roedd y galw am dai fforddiadwy yn llawer mwy na'r cyflenwad.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod llety brys wedi'i sefydlu oherwydd y galw hwn, gyda'r cyngor yn gwneud defnydd unigryw o 4 gwesty i gynnig 326 uned o lety yn ogystal â chefnogaeth gan staff a gwasanaethau eraill ar bob safle. Roedd prif achosion y cynnydd hwn yn y galw yn cynnwys diffyg llety fforddiadwy yn y sector rhentu preifat, gyda'r rhent cyfartalog yng Nghaerdydd yn costio £200 yn fwy na chyfartaledd Cymru, a'r rhent cyfartalog ar gyfer eiddo dwy ystafell wely sy'n fwy na'r Lwfans Tai Lleol gyda mwy na £100 yr wythnos. Nododd swyddogion fod cynnydd yn nifer y llety Airbnb yn cyfrannu at hyn, yn ogystal â landlordiaid sy'n gadael y farchnad oherwydd newidiadau trethiant, cynnydd mewn cyfraddau llog morgais a newidiadau mewn deddfwriaeth. Roedd Caerdydd yn ddibynnol iawn ar y sector rhentu preifat, gyda 24.3% o aelwydydd yn rhentu'n breifat a'r perchentyaeth isaf yng Nghymru ar 58%.

Er mwyn mynd i'r afael â hyn, roedd cymorth atal ar gael ym mhob Hyb Cymunedol ac mewn lleoliadau eraill, ynghyd â gwell gwasanaethau cyfryngu fel Porth Pobl Ifanc. O ganlyniad roedd atal digartrefedd hyd at 83% ym mis Medi 2023 o'i gymharu â 71% y llynedd. Clywodd y Pwyllgor fod y gwasanaeth wedi gweld enghreifftiau o unigolion yn rhoi'r gorau i'w llety rhent preifat i fanteisio ar wasanaethau digartrefedd gyda'r nod o sicrhau tai cymdeithasol, a chynigwyd ystyried bwriadoldeb lle roedd tystiolaeth glir bod ymgeisydd yn fwriadol yn gwneud eu hunan yn ddigartref - gan eithrio'r rhai ag anghenion cymhleth.

Roedd swyddogion hefyd yn ystyried sut i gynyddu'r rhai sy'n 'symud ymlaen' o lety dros dro, ac roedd ganddynt dŷm ymroddedig yn gweithio gyda chleientiaid i ddod o hyd i lety rhent preifat a gwasanaethau cynghori. Roedd y cyngor yn prynu eiddo ar y farchnad agored, gyda 120 wedi'u prynu ers mis Ebrill 2022. Roeddent yn gweithio gyda'r YMCA i gynyddu capasiti o fewn y llwybr anghenion isel ar gyfer pobl sengl, a gyda Llamau ar gynlluniau llety â chymorth newydd. Roedd disgwyl i brosiect Tai Ffres hefyd ddarparu 130 o unedau ar gyfer pobl ifanc erbyn 2027. Lle y bo'n briodol, cynigiwyd y dylid gwneud cynigion o lety rhent preifat y tu allan i ardal Caerdydd, a bod cynigion parhaol o dai cymdeithasol yn cael eu gwneud yn unrhyw le yn y ddinas, ond ar hyn o bryd roedd yn rhaid dewis 4 ardal argaeledd uwch. Dywedodd y Pwyllgor y dylid darparu mwy o wybodaeth am y cynigion hyn rhag ofn y byddan nhw'n mentro mynd â phobl y tu allan i'w rhwydweithiau cymorth.

Clywodd yr aelodau mai'r prif ateb yn syml oedd adeiladu mwy o gartrefi, ond ni fyddai hyn yn digwydd hyn dros nos. Roedd mwy na 60 o safleoedd wedi'u nodi gyda'r capasiti i ddarparu dros 4,000 o gartrefi newydd yn y tymor hir, byddai 1,000 o gartrefi cyngor newydd yn cael eu darparu erbyn mis Rhagfyr 2023 a rhoddwyd cymorth strategol i gymdeithasau tai i ddarparu 2,000 o gartrefi fforddiadwy

ychwanegol erbyn 2027. Tynnodd swyddogion sylw hefyd at bwysigrwydd darpariaeth tywydd oer wrth i fisoedd y gaeaf agosáu. Roedd llety ychwanegol wedi'i sicrhau i bobl sengl, ac roedd adolygiad llawn o'r ffordd roedd pobl yn cyflwyno i wasanaethau ar y gweill er mwyn lleihau'r pwysau ar safleoedd allweddol.

Nododd cynrychiolydd y Wallich nad oedd neb wedi rhagweld y nifer enfawr o bobl sydd angen gwasanaethau cymorth. Yn y gorffennol roedden nhw wedi gallu troi at y sector rhentu preifat, ond ar hyn o bryd roedd yna storm berffaith ac roedd hi'n anodd dod o hyd i lety hirdymor cynaliadwy. Cytunodd cynrychiolydd y Huggard fod y rhain yn amseroedd digynsail, a bod yr argyfwng tai a'r argyfwng digartrefedd yn gyfystyr mewn sawl ffordd. Roedd iechyd meddwl yn ffactor allweddol arall, gan fod llawer o bobl ddigartref wedi profi trawma. Byddai adeiladu mwy o unedau yn helpu i leddfu'r argyfwng ond ni fyddent yn ei ddatrys yn gyfan gwbl, ac roedd angen mynd i'r afael â'r achosion gwraidd hefyd.

Archwiliodd y Pwyllgor oblygiadau'r cynnig bwriadoldeb, gan nodi y gallai hyn fod yn ddyfarniad goddrychol a oedd yn wahanol o un asesydd i'r llall, ac a allai symud y broblem i ran wahanol o'r gwasanaeth. Awgrymodd swyddogion fod enghreifftiau penodol a chlr o bobl yn rhoi'r gorau i lety'n fwriadol, a phwysleisiodd fod angen i'r cyngor gael y negeseuon cywir pan oedd y rhestr aros yn tyfu'n barhaus. Awgrymodd yr Aelodau y dylid defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i wneud hyn, ac roeddent yn argymhell bod yn ofalus wrth benderfynu a oedd rhywun yn fwriadol ddigartref gan y byddent yn colli mynediad at y gwasanaethau cymorth cysylltiedig.

Nododd yr Aelodau yr anawsterau wrth fynd i'r afael ag achosion sylfaenol yr argyfwng pan oedd yr angen uniongyrchol mor llethol, a chlywsant nad oedd swyddogion yn rhagweld cynnydd mewn cyllid gan Lywodraeth Cymru na grantiau cymorth tai, a fyddai'n cyfateb i doriad o tua 10% mewn termau real oherwydd chwyddiant. Roedd yn rhaid i sefydliadau o fewn y sector gystadlu yn erbyn ei gilydd am gontractau, felly roedd hi'n anodd i ddarparwyr cymorth ymgymryd ag ymrwymadau ariannol ychwanegol. Roedd yn amlwg na fyddai cyllid canolog ar ei ben ei hun yn ddigonol, felly roedd datrysiadau arloesol fel trefniadau partneriaeth rhwng awdurdodau lleol a'r trydydd sector i ddenu cyllid ychwanegol yn bwysig. Nid oedd gan awdurdodau lleol lawer o bŵer ar wahân i lobio i fynd i'r afael â'r nifer o ffactorau cenedlaethol yn yr argyfwng hwn, megis y Grant Cymorth Tai, Lwfans Tai Lleol, Airbnb a chyfraddau llog.

Holodd yr Aelodau ynghylch nifer o faterion yn ymwneud â phobl ag anghenion cymhleth, a chawsant sicrwydd nad oedd yr unigolion hyn yn cael eu rhoi mewn llety dros dro, ac roedd staff cymorth ar y safle bob amser. Gofynnodd yr Aelodau a fyddai dull gweithredu'r cyngor yn dderbyniol o dan y fframwaith Ailgartrefu Cyflym, a chawsant sicrwydd bod popeth yr oeddent yn ei adeiladu yn bodloni'r safonau hynny, er nad oedd rhai o'r eiddo yr oeddent wedi'u prynu a llety dros dro a gaffaelwyd ar gyfer y gaeaf.

Roedd yr aelodau o blaid lledaenu'r llety oedd ar gael o amgylch Caerdydd yn hytrach na'i gael yn canolbwyntio yng nghanol y ddinas, fel ffordd o leddfu'r pwysau ar safleoedd prysur. Nododd swyddogion eu bod eisoes yn dilyn hyn drwy gynlluniau newydd yn Grangetown, Llanisien a Phen-y-lan, er ei bod yn haws cael llety yng nghanol y ddinas ar y cyfan, ac i gymorth arbenigol gael ei ddarparu mewn canolfannau canolog. Roedd darparu cefnogaeth ddwys broffesiynol yn gyson yn

arbennig o anodd pan oedd pobl yn cael eu gwasgaru o amgylch y ddinas, ac roedd y costau cysylltiedig yn uwch.

Amlygodd yr Aelodau yr ystadegyn nad oedd gan 14% o'r rhai sy'n cysgu ar y stryd ar hyn o bryd unrhyw hawl i arian cyhoeddus, a'u bod yn gytûn, hyd yn oed pan nad oedd dyletswydd statudol i gefnogi pobl, fel dinas, fod dyletswydd foesol. Nododd yr aelodau bwysigrwydd mynd i'r afael ag anghenion ehangach ac nid dim ond dibynnu ar lety fel ateb. Ar fater angen uniongyrchol, cefnogodd y Pwyllgor y cynnig o brynu yn ôl i gynnig rhyddhad ar unwaith, a pharhau i lobïo llywodraeth genedlaethol ar y Lwfans Tai Lleol.

CYTUNWYD: y byddai'r Cadeirydd, ar ran y Pwyllgor, yn ysgrifennu at yr Aelod Cabinet er mwyn cyfleu arsylwadau'r Pwyllgor wrth drafod y ffordd ymlaen.

21 : PERFFORMIAD CH2 Y GWASANAETHAU OEDOLION A TAI A CHYMUNEDAU 2023/24

Rhodddwyd gwybod i'r Aelodau fod yr eitem hon yn ymwneud âg Adroddiad Perfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion a Thai a Chymunedau ar gyfer y cyfnod Chwarter 2, Gorffennaf i Fedi 2023.

Ar gyfer yr eitem hon, croesawodd y Cadeirydd:

- Y Cynghorydd Lynda Thorne - Aelod Cabinet dros Dai a Chymunedau
- Y Cynghorydd Peter Bradbury - Aelod Cabinet ar gyfer Trechu Tlodi, Cydraddoldeb ac Iechyd y Cyhoedd
- Y Cynghorydd Julie Sangani - Aelod Cabinet dros Drechu Tlodi, Cydraddoldeb ac Iechyd y Cyhoedd
- Y Cynghorydd Norma Mackie - yr Aelod Cabinet dros Wasanaethau Cymdeithasol (Oedolion)
- Jane Thomas – Cyfarwyddwr Oedolion, Tai a Chymunedau
- Helen Evans - Cyfarwyddwr Cynorthwyol, Tai a Chymunedau

Gwahoddwyd yr Aelodau Cabinet i wneud datganiadau agoriadol, ac ar ôl hynny gofynnwyd i Aelodau am unrhyw gwestiynau, sylwadau neu arsylwadau.

Nododd yr Aelodau nifer yr adolygiadau o'r cynllun gofal dyledus ym maes gwasanaethau oedolion, a chlywsant fod yr ôl-groniad hwn yn cael ei reoli'n ofalus. Nid oedd achosion lle roedd pobl yn ddiogel ac yn cael eu cefnogi wedi cael blaenoriaeth oherwydd lefel uchel o waith dros y cyfnod hwn ond roeddent bellach yn cael eu hadolygu.

O ran y cynnydd sydyn mewn swyddi gwag staff, ceisiodd yr Aelodau ganfod pa mor ddibynnol oedd y gwasanaeth ar weithwyr asiantaeth. Ymatebodd swyddogion eu bod yn ceisio recriwtio i bob swydd, er bod angen yswiriant asiantaeth mewn rhai achosion tymor byr. Awgrymodd y Prif Swyddog Craffu ychwanegu hyn at gynllun gwaith y pwyllgor i edrych yn fanylach arno.

Gofynnodd yr Aelodau am gynnydd ar adolygiad y defnyddwyr gwasanaeth o ansawdd gofal, a chlywed bod hyn yn cael ei dreialu gyda nifer fach o ddefnyddwyr yn gyntaf. Roedd yn arolwg ysgrifenedig cymhleth ac roedd yn ceisio cyrraedd pobl ychydig ar ôl iddynt adael gofal i gael y canlyniadau mwyaf cywir.

Gofynnodd yr Aelodau am y wybodaeth ddiweddaraf am ddatblygiad y cynllun gweithredu cydraddoldeb, y cytunodd yr Aelod Cabinet i'w ddarparu drwy e-bost. Nododd y Pwyllgor y mater o atgyweiriadau tai cyngor ac roedd yn falch o glywed bod nifer yr achosion oedd ar ôl wedi gostwng yn Ch2, bron â bod yn lefelau cyn y pandemig. Nod y tîm lleithder a llwydni oedd mynd allan ac asesu achosion cyn gynted â phosibl.

Archwiliodd y Pwyllgor y targedau a'r dangosyddion perfformiad yr aseswyd arnynt a chlywodd fod swyddogion yn casglu llawer o ddata am bynciau fel rhyddhau cleifion o'r ysbyty yr oedd eu hangen arnynt i'w trosi'n ddangosyddion perfformiad mwy defnyddiadwy. Roedd hi'n anodd gosod targedau addas ar DPA newydd pan nad oedd meincnod blaenorol i gymharu yn erbyn. Awgrymodd yr Aelodau y byddai'n ddefnyddiol gweld rhestr o'r holl DPau a gasglwyd fel y gallent dynnu sylw at y rhai yr oedd ganddynt ddiddordeb mwyaf mewn clywed amdanynt.

Clywodd yr aelodau pam yr oedd yn anodd gosod targedau manwl gywir mewn sefyllfa economaidd genedlaethol mor gymhleth ac anodd. Nododd yr Aelod Cabinet fod y gwasanaeth cyngor ariannol yn gorberfformio'n sylweddol oherwydd bod llawer mwy o bobl yn ceisio cymorth oherwydd chwyddiant, costau byw a chodiadau morgeisi. Roedd hefyd yn anodd mesur cymhlethdod ymyriadau, megis a oeddent yn atal rhywbeth rhag digwydd ymhellach i lawr y llinell. Er gwaethaf y sefyllfa gymhleth hon, roeddent wedi ymrwymo i'r berthynas adeiladol a oedd ganddynt â chraffu ac yn parhau i roi'r darlun mwyaf posibl i'r Pwyllgor.

CYTUNWYD: y byddai'r Cadeirydd, ar ran y Pwyllgor, yn ysgrifennu at yr Aelod Cabinet er mwyn cyfleu arsylwadau'r Pwyllgor wrth drafod y ffordd ymlaen.

22 : YMATEB Y CABINET I YMCHWILIAD COSTAU BYW PCGCO

Rhodddwyd gwybod i'r Aelodau fod yr eitem hon yn ceisio ystyried ymateb y Cabinet i'r argymhellion a wnaed gan Ymchwiliad Gorchwyl a Gorffen y Pwyllgor hwn, o'r enw 'Cymorth Cyngor Caerdydd i Breswylwyr â'r Costau Byw'. O'r deg argymhelliad yn yr adroddiad, roedd wyth wedi cael eu derbyn yn llawn a dau yn cael eu derbyn yn rhannol.

Ar gyfer yr eitem hon, croesawodd y Cadeirydd:

- Y Cyngorydd Lynda Thorne - Aelod Cabinet dros Dai a Chymunedau
- Y Cyngorydd Peter Bradbury - Aelod Cabinet ar gyfer Trechu Tlodi, Cydraddoldeb ac Iechyd y Cyhoedd
- Jane Thomas – Cyfarwyddwr Oedolion, Tai a Chymunedau
- Helen Evans - Cyfarwyddwr Cynorthwyol, Tai a Chymunedau
- Hayley Benyon – Rheolwr Gweithredol Tai a Chymunedau

Gwahoddwyd yr Aelodau Cabinet i wneud datganiadau agoriadol, ac ar ôl hynny gofynnwyd i Aelodau am unrhyw gwestiynau, sylwadau neu arsylwadau.

Holodd yr aelodau ynghylch cynnydd yr argymhelliad a dderbyniwyd yn rhannol a ddywedodd y byddai cydweithwyr cyllid yn ystyried gwneud staff dros dro yn barhaol. Ymatebodd yr Aelod Cabinet, er bod rhai cyfyngiadau cyllidebol yn naturiol, eu bod yn anelu at roi cymaint o ddiogelwch â phosibl i staff. Roedd rhai aelodau staff dros

dro wedi bod yn y swydd am fwy na phedair blynedd, ac roedd tua deg o'r rhain wedi'u gwneud yn barhaol. Roeddent yn teimlo bod hwn yn ddull synnwyr cyffredin a fyddai'n parhau wrth symud ymlaen.

Clywodd yr Aelodau sut roedd cyflwyno gwasanaethau allgymorth i ardaloedd penodol yn gweithio. Eglurodd swyddogion fod yr holl wasanaethau cynghori (arian, tai, i mewn i waith ac ati) yn rhan o un tîm, gan fod y mathau o gymorth yr oedd ei angen ar bobl yn gyffredinol yn gysylltiedig. Roedd allgymorth ysgolion wedi bod yn arbennig o effeithiol, yn enwedig yn ystod yr argyfwng costau byw. Gellid symud darpariaeth o gwmpas i ardaloedd penodol pe bai angen, ac roeddent yn monitro ac yn ymateb i'r galw yn gyson. Roedd y Pwyllgor yn gytûn bod hon yn stori lwyddiant go iawn y dylai'r cyngor fod yn tynnu sylw ato fwy.

Trafododd y Pwyllgor y ffordd orau o ddilyn yr argymhellion yn y dyfodol. Awgrymwyd y byddai adolygiad blynyddol yn briodol oherwydd natur fanwl yr astudiaeth, gan ddechrau'r haf nesaf gyda'r gallu i edrych yn ôl ar gyfnod y gaeaf. Nododd yr Aelodau fod yr ymchwiliad wedi bod yn gymharol gul ac awgrymwyd ehangu ei gwmpas i gynnwys materion fel inswleiddio, ôl-osod a banciau cynnes.

Ychwanegodd y Cadeirydd fod y Pwyllgor yn ddiolchgar am ymateb cadarnhaol y Cabinet.

CYTUNWYD - adolygu'r argymhellion yn flynyddol, gan ddechrau ymhen chwe mis.

23 : EITEMAU BRYD (OS OES RHAI)

Doedd dim.

24 : DYDDIAD Y CYFARFOD NESAF

11 Rhagfyr 2023 am 4:30pm.

Daeth y cyfarfod i ben am 6.45 pm